

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕುರಿತ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ

ಡಾ.ದಿಲೀಪ್.ಎಸ್¹

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶವು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದರ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಂತಹ ಕುರುಹುಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕೂಡ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆಯೇ ಸಾದರಪಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಚವಾಡಿ ಗ್ರಾಮವು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 8 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಸರನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಎಂಟು - ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಗಂಗರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲಮಾನದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಮಚವಾಡಿ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಕಾಲಮಾನದ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದಾಖಲೀಕರಿಸುವ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವೊಂದಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ ಹಾಗೂ ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ವಿವಿಧ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ಇಂದು ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪಾಳುಬಿದ್ದಿರುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಚಾಮರಾಜನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಗೋಪಾಲ ಗುಡಿಗೆ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿರುವುದು ಕೂಡ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

1. ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮುಕ್ತ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಅಗರ ಗ್ರಾಮವು ಯಳಂದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 5 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಲವು ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವಂತಹ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸುವ ನರಸಿಂಹನ ಗುಡಿಯೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನರಸಿಂಹನ ಗುಡಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಇದರ ಗಜಪೃಷ್ಠಾಕಾರದ ತಳವಿನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಸರಿಸುಮಾರು 10ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ ಹಾಗೂ ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ನವರಂಗದಲ್ಲಿನ ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರಗಳಿಗೆ ಮುಖಮಂಟಪಗಳಿವೆ. ಅದರ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಕೊಠಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನ ಲೋಹಬಿಂಬವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಅಗರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗಾಸೀನ ನರಸಿಂಹನ ಎರಡು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ಶಿಲ್ಪಮೂರ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಕರ್ಷಕ ಪ್ರಭಾವವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿರುವಂತಹ ಶಿಲ್ಪವು ನರಸಿಂಹನ ಪಂಚಾವತಾರಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಗ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹನೆಂದೂ, ಎದೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನೆಂದೂ, ಹಣೆಗಣ್ಣನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಉಗ್ರನರಸಿಂಹನೆಂದೂ, ಕಿವಿಯ ಬಳಿ ಜ್ವಾಲೆಯಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಜ್ವಾಲಾನರಸಿಂಹನೆಂದೂ ಕೂಡ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಪ್ರಹ್ಲಾದನಿರುವುದರಿಂದ ಸೌಮ್ಯನರಸಿಂಹನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಅನೇಕ ಚರಿತ್ರಕಾರರಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಕೂಡ ಮೂಡಿಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಸರಿಸುಮಾರು 10 ರಿಂದ 16ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಐದು ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನವೂ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಒಂದನೆಯ ರಾಜರಾಜ ಚೋಳನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದುವರೆದಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯದ ಪುನರ್ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರವೂ ಕೂಡ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಗ್ರಾಮವು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 16 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಜನಾರ್ಥನ ದೇವಾಲಯವು ಕೂಡ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಜನಾರ್ಥನ ದೇವಾಲಯವು ಪಾಳುಬಿದ್ದಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಮೂಲ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮೀಪದ ಕುದೇರು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.1527ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರಿಗೆ ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿಯಾಗಲೆಂದು ಆತನ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಂತಹ ತಿಮ್ಮರಾಜ ಅವರು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸುಖಿನಾಸಿಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ದಾಖಲೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ

ಹೆಸರಿದ್ದಂತಹ ಭಾಗವೂ ಕೂಡ ಸವೆದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದರಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರವೂ ಕೂಡ ಹಾಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥ ದೇವಾಲಯವು ಚೌಕಾಕಾರದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥನ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು, ಇದರ ಮೇಲೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿರುವ ದ್ರಾವಿಡ ಶಿಖರವಿದೆ. ಇದರ ವಿಶಾಲವಾದ ನವರಂಗದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೋಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೀನ ರಂಗನಾಯಕಿ ಹಾಗೂ ಬೆಣ್ಣೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಕಂಬಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕಂಬವೊಂದರ ಮೇಲಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ.1528ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥ ದೇವರಿಗೆ, ರಂಗನಾಯಕನೆಂದು ಅಧಿಕಾರಿಯು ಉಂಬಳವನ್ನು ನೀಡಿರುವ ವಿವರವು ಕೂಡ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲವು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 35 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿನ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೇ ಇರುವ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಹೆಸರಾಂತ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ಮೂಲತಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಚೋಳರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀದೇವಿ -ಭೂದೇವಿಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸ್ಥಾನದ ಭಂಗಿಯ ನಾರಾಯಣನ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪವೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನವರಂಗದಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು ಚೋಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದೇ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನ ವೀರಾಂಜನೇಯ ಗುಡಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ ಎಂಬುವರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಗಂಗವಾಡಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ವಾರ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕೊಂಗಪೆರಟಿ ಎಂಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳು ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದಳು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಟೆಕೆರೆ ಗ್ರಾಮವು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದ ಸರಿಸುಮಾರು 13 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಇದೇ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದೇ ಸಾಲಿನ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲನ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ. ಇಕ್ಕೆಲದವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಕೆಲವು ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಇದರ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪದ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅರ್ಧಮಂಟಪದ ಮರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ವಿಷ್ಣುಲೀಲಾ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಕೆರೆ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಕಂಬದ ದೇವರಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ದೇವರಪಾರುಣ ಕೆತ್ತನೆ ಫಲವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿರುವ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಿಟ್ಟೆ ಗ್ರಾಮವು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 21 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಗುಡಿಯೊಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದು ತನ್ನದೇ ಆದಂತಹ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಡಿಯು ನವರಂಗವು ಇದೇ ವಿಜಯನಗರದ ಶೈಲಿಯ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಡಿಯ ಒಳಗೆ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ತೊಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನವೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಸಹ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಣಿಗನೂರು ಗ್ರಾಮವು ಯಳಂದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 6 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿನ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸುವರ್ಣ ನದಿಯ ಬಲದಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಳವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಜನಾರ್ಥನ ದೇವಾಲಯವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಶೈಲಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಗರ್ಭಗೃಹ ಹಾಗೂ ನವರಂಗವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ತಳಪಾದಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು 13-14ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಗಣಿಗನೂರಿಗೆ 'ತಿರುವರಂದ ನಾರಾಯಣ ಚತುರ್ವೇದಿ ಮಂಗಲ' ಎಂಬಂತಹ ಅಭಿದಾನವೂ ಕೂಡ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯ ತಿರುಮಲ ಕೊಮಿಲಿನ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆಂದು ಮಹಾಸಭೆಯ ಸುಪರ್ದಿನಲ್ಲಿ ಪುದುವಟ್ಟನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವ ಅಂಶ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೀಟರಿನಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಜನಾರ್ಥನನ ಶಿಲ್ಪದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ - ಭೂದೇವಿಯರನ್ನು ಕೂಡ ಕೆತ್ತಲಾಗಿರುವುದು.

ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆಯು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 33 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೇ ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆಯ ನಗರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸರಿಸುಮಾರು 12ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ, ಸಭಾಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ಮುಖಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಮುಂದಿನೆರಡು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಮೀಟರ್‌ನಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ವಿಜಯನಾರಾಯಣನ ಶಿಲ್ಪವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶವತಾರ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿಯೇ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ನವರಂಗದ ದುಂಡಾಕಾರದಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಆಕರ್ಷಕ ಉಬ್ಬುಗತ್ತನೆಗಳಿವೆ. ಇದೇ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪರವಾಸುದೇವರ ಗುಡಿಯು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಖಮಂಟಪವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದು ಇಂದೊಂದು ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಾಳು ಬಿದ್ದಿರುವ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಈವಾಗ ಈ ದೇವಾಲಯದ ದುರಸ್ತಿ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪರವಾಸುದೇವರ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದಂತಹ ಶ್ರೀರಂಗಚಾರ್ ಅವರು ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಹಾಗೂ ದಶಾವತಾರ ಕೆತ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಾಲಯವೂ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗುಂಬಳಿ ಗ್ರಾಮವು ಯಳಂದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸರಿಸುಮಾರು 15 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಗುಡಿಯು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ವೇಣುಗೋಪಾಲನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇದೇ ಗುಡಿಯ ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರ್, ದುರ್ಗೆ ಮತ್ತು ಹನುಮಂತರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಊರ ಮುಂದೆ ಆಂಜನೇಯ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1212ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ದಾನದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರವು ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪರಾಮಾಪ್ತ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವಂತಹ ಹನುಮಂತನ ಗುಡಿಯು ಬೆಟ್ಟದತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಊರ ಗದ್ದೆಯ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದ ಆಂಜನೇಯನ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು, ಶಂಖವನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. 1582ರ ಶಾಸನವು ಇಮ್ಮಡಿ ರಂಗನಾಯನ

ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ದಾನ ದತ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿನ ವಿವರವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಹಾಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕೂಡ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಬೆಟ್ಟವು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದ ಅಂಗಳ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 7ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವೊಂದಿದೆ. ಇದೇ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹ ಹಾಗೂ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಗೌತಮ ಮುನಿಗಳು ಒಂದೂವರೆ ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ಹಿಮವದ್ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದರು ಎಂದು ಇಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾದಂತಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಹ ಗೋಪಿನಾಥನ ಈ ಶಿಲ್ಪವು ರುಕ್ಮಿಣಿ-ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದರ ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಿರುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ರಾಮಾನುಜರು, ವಿಶ್ವಕಸೇನ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಷ್ಠಾನದ ಭಿತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ತಮಿಳು ಶಾಸನವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಗರ್ಭಗೃಹ ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ಮುಖಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತನ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಗ್ರಾಮವೊಂದನ್ನು ನಾನಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದತ್ತಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಶವನ್ನು ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1340ರ ತಮಿಳು ಶಾಸನವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದೇ ಚಾಮರಾಜನಗರದಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪ್ರಾಕಾರ, ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಮತ್ತು ಸಭಾಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ.

ಚಾಮರಾಜನಗರ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ರಾಮಸಮುದ್ರ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ದೊರೆ ಒಂದನೆಯ ನರಸಿಂಹನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುವ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಟ್ಟಲೂರಿನ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದಂತಹ ನಾಗದೇವನ ಮಗನಾಗಿದ್ದಂತಹ ಸಾಮಂತ ಮಲ್ಲಿದೇವ ಮಾದಯ್ಯನು ಈ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಜನಾರ್ದನ

ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ಸಭಾಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಜನಾರ್ದನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೇಶವ ದೇವ ಎಂದೂ ಕೂಡ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ಬಹುಕೋನವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಬಲ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಗುಡಿಯು ಪಾಳು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ಕಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಶಿಲ್ಪವಷ್ಟೇ ಇಂದಿದ್ದು, ಅದರ ಬದಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವ ಗುರುಕುಲವೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಕಟ್ಟಡವು ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ತೆರಕಣಾಂಬಿ ಗ್ರಾಮವು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 12 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೀವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಎರಡು ಹಂತದಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ನೆರೆಯ ಕೊತ್ತಲವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1303ರ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ; ಮುಮ್ಮಡಿ ಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಧವ ದಂಡನಾಯಕ ಕೇತೆಯ ದಂಡನಾಯಕ ಸೋದರರು ತೆರಕಣಾಂಬಿಯಲ್ಲಿ ವರದರಾಜ ಅಲ್ಲಾಳನಾಥ ದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಆ ಮುಖೇನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗದ ಭಾಗವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ್ದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲಂಕಾರಿಕ ಸ್ತಂಭ ದೇವಕೋಷ್ಠ ಉತ್ತರಾಂಶಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಸುಮಾರು 1-5 ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ವರದರಾಜ ಮೂರ್ತಿಯು ಪ್ರಭಾವಳಿಯು ಮೇಲೆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ವರದರಾಜ ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಗುಡಿಯ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಆಸೀನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿದೆ. ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿದ್ದ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸರಿಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ನವರಂಗ, ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಿಂದೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಿದೆ. ಹೊರಭಿತ್ತಿಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಸ್ತಂಭ, ದೇವಕೋಷ್ಠಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಶಿಲ್ಪ ಮೂರ್ತಿಯು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿನ ಶೈಲಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದೇ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ದೇವಾಲಯವು ವಿಜಯನಗರ

ಅರಸರ ಒಂದು ಕಿರು ನಿರ್ಮಾಣವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ಸುಗ್ರೀವನ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುಂದಿನ ತೆರೆದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರುವ ಕಂಬಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.ಇದೇ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ನವರಂಗವು ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮ ದೇವಾಲಯದ ಭಾಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಅಷ್ಟೇ ಇದ್ದಂತಹ ಈ ರಾಮಭದ್ರ ದೇವಾಲಯದ ಪಾತಾಳಂಕಣದ ಬಳಿಯಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1489ರ ಶಾಸನವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಬೆಟ್ಟವು ಯಳಂದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದ ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ಸರಿಸುಮಾರು 24 ಕಿ.ಮೀ.ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥನ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಲ್ಪವು ಒಂದು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಅಭಯ ಹಾಗೂ ಮರದ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೆಂಕಟೇಶನಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮಹರ್ಷಿ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದರು ಎಂದು ಸ್ಥಳೀಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ನವರಂಗದ ಸ್ತಂಭಗಳು ದಶಾವತಾರ ಕೆತ್ತನೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವೈಷ್ಣವ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಇದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ನವರಂಗದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕಿರುಕೋಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಹನುಮಂತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಗುರುಮನವಾಲಾ ಮಹಾಮುನಿಯ ಲೋಹದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಅಲಮೇಲ ಮಂಗವ್ವನ ಗುಡಿಯು ಗರ್ಭಗೃಹ, ವಿಶಾಲವಾದ ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ಅರ್ಧ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಇಕ್ಕೆಲದ ಕಿರುಕೋಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರ್ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀದೇವಿ - ಭೂದೇವಿಯರ, ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ.ಯಳಂದೂರು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಯು ಸಂಕೀರ್ಣದ ಪ್ರಾಕಾರದೊಳಗೆ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಆಂಜನೇಯನ ಕಿರುಗುಡಿ ಇದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಡತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಇದರ ಇಕ್ಕೆಲದ ಎರಡು ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಚನ್ನಕೇಶವ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ.

ಸತ್ತೇಗಾಲ ಗ್ರಾಮವು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 10ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲಮಾನದ ವರದರಾಜ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಮಗೋಪುರವನ್ನುಳ್ಳ ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದ ನಡುವೆ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇಟ್ಟಿಗೆ ಗಾರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹ ಶಿಖರವನ್ನುಳ್ಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನ ಆಸೀನ

ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಇದ್ದಾಳೆ. ಈ ದೇವರ ಎಡಕ್ಕೆ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗುಡಿಗೆ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ ಹಾಗೂ ನವರಂಗಗಳಿವೆ. ಅದರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದರ ಜೊತೆಗೆಯೇ ಆಳ್ವಾರ್ ಹಾಗೂ ದೇಶಿಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅನಂತರದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಸಿಂಗನಲ್ಲೂರು ಗ್ರಾಮವು ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 11ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಚೋಳರ ಶೈಲಿಯ ಜನಾರ್ಧನ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅರ್ಧಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚೋಳರ ಮಾದರಿಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಕಂಬಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಿಕ ಭಂಗಿಯ ಜನಾರ್ಧನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವಿ - ಭೂದೇವಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ದುಂಡಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ನಡುವಣ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮ, ನರಸಿಂಹ, ಗರುಡಗಳ ಉಬ್ಬುಕೆತ್ತನೆಯೂ ಇದೆ.

ಹುಲಿಗನಮರಡಿ ಗ್ರಾಮವು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆಯ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 13ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಎಡಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರಿಯ ಲೋಹದ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ.

ಹೊಂಗನೂರು ಗ್ರಾಮವು ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೋಕು ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಸುಮಾರು 20 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಆಂಜನೇಯ ಗುಡಿಯು ಚೋಳರ ಒಂದನೇ ರಾಜರಾಜನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇದು ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವರದರಾಜ ದೇವಾಲಯವು ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ನವರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜರು ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಇದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಚಿನ ಮೂರು ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿವೆ. ಹೊಮ್ಮ ಗ್ರಾಮವು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಸರಿಸುಮಾರು 11ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ಧನ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ಧನನ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ.

ಹೀಗೆ, ಚಾಮರಾಜನಗರದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯೇ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ

ದೇವಾಲಯಗಳು, ಗುಡಿಗಳು, ಶಿಲ್ಪಮೂರ್ತಿಗಳು, ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿನ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, 2015, ಇತೇಶಮುಲ್ ಹಕ್.
2. ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ದರ್ಶನ, 1987, ಭಟ್ಟ, ಜಿ.ಎಸ್.
3. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ, 1986, ಗೋಪಾಲ. ಬಾ.ರಾ.
4. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, 1988, ಸೂರ್ಯನಾಥ್ ಯು ಕಾಮತ್
5. ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, 1979, ನಾಯಕ್. ಹಾ.ಮಾ.
6. ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ದರ್ಶನ, 1987, ರಾಮಕೃಷ್ಣ. ಆರ್.
7. ಹೊನ್ನಹೊಳೆ, ಮಲೆಯೂರು ಗುರುಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಸೋಮಶೇಖರ್ ಬಿಸಲ್ವಾಡಿ